

עבודה זרה נב
עניין: ובאו בה פריצים וחללוה

שו"ת חתם סופר או"ח סי' לג

ודבר בעתו בחידושי אמרתי בסוף תענית [כ"ט ע"א] א"ר יוחנן אי הוינא התם קבענא בעשירי משום שרובו של היכל בו נשרף, וצ"ל דאנן ס"ל דבאו בה פריצים נתחלל נמצא משלטו בו זרים בט' והציתו בו האש מיד יצא לחולין נמצא בעשירי נשרף בית חול ע"כ לא קבעוהו בעשירי, והנה בע"ז נ"ב ע"ב הנ"ל בעא מיני ר"י בן שאול מרבי יע"ש ועלי' תסוב הך דובאו פריצים, י"ל עם מ"ש תוספות מגלה ה' ע"ב ד"ה ובקש וכו' א"ג י"ל וכו' וק"ל. ורגיל אני ליישב מה שמדקדקים שם

גמ' תענית דף כט.

בשבעה הא כיצד בשבעה נכנסו נכרים להיכל ואכלו וקלקלו בו שביעי שמיני *ותשיעי סמוך לחשכה הציתו בו את האור והיה דולק והולך כל היום כולו^א שנאמר^ב אוי לנו כי פנה היום כי ינטו צללי ערב והיינו דאמר רבי יוחנן^ג אלמלי הייתי באותו הדור לא קבעתיו אלא בעשירי מפני שרובו של היכל בו נשרף ורבנן אתחלתא דפורענותא עדיפא ובשניה מגלן דתניא

גמ' מגילה ה:

רבי נמע נטיעה בפורים

ורחץ בקרונה^א של צפורי בשבעה עשר בתמוז ובקש לעקור תשעה באב^ב ולא הודו לו אמר לפניו רבי אבא בר זבדא

תוס' מגילה ה:

יש לומר דלמה לעקור מתשיעי ולקצטו בעשירי כדלמך ר' יוחנן (שם כט.)
 אילו הואי התם קצטמיה בעשירי:

אור שמח הלכות תענית פ"ה הי"ו

לכו"ע ודו"ק. — וכפי הנראה דרק צמקדש ראשון יליף מקראי דנשרף רובו בעשירי, אבל מקדש שני נשרף בתשיעי, ולכן השתא לא קבעו רק על מקדש שני וכמו דלמרו בגמרא דילן דצמקדש לחודש הוצקעה העיר צבית ראשון ואפילו כן לא קבעו חכמים עליו תענית רק צ"ז שהוצקעה צבית ולכן לא אמר צמלמודין הטעם דמשו"ה נדחה לאחר שנת משום דנשרף בעשירי דצבית שני לא נשרף בעשירי, ור"י אמר על אותו דור צמקדש ראשון אי הוינא התם כו' וירושלמי לטעמיה

חתם סופר מגילה ה:

לתירוק צ' שנתוס' י"ל רבי לטעמי אילן, דרבנן ס"ל ובאו בה פריצים וחללוה כיון שבאו בה פריצים נתחלל [ע"ז נ"ב ע"ב], נמצא שלא נשרף אלא בית של חול בעלמא ואין כאן אצילות רק על תחלת שריפתו שהיה צ"ב צ"ב, ורבי אילן לטעמי צשמעתין דע"ז הניל י"ב ע"ב משמע דלית ליה לרבי הך ובאו בה פריצים א"ג, וא"כ ממילא לא ילא צמק"ק לחולין ואזלי בתר יום שרובו צו נשרף שהוא יום בעשירי, וא"ש, ומוכרח צתירוק צ' של תוס'.

האר"י – שער הכוונות תשעה באב

ענין ט"ב מה שנהגו ציום ט"ב צמנחה לומר פסוקים של נחמות וגם לקום ולצבת על הספסלים למעלה ואדרכא נראה מן התלמוד צבלי כי לעת ערב הציתו אש צהיכל ציום ט"ב ונשרף צעת המנחה וכפ"י^א היה ראוי להחמיר צמנחה יות' מצשחר אבל הענין יובן צמה שדרשו בגמרא ע"פ מזמור לאסף אלהי' צאו גויס כו' והקשו מזמור קינה מצע"ל ותי' כי צתחי' התחילו האויבים להרוג את בני ישראל ואז חצבו ישראל שלא יהיה ח"ו תקומה למפלת' ויכלו ח"ו צחרצ האויבים וצבראותם שהציתו' אש צהיכל לעת ערב שהוא זמן המנחה אז אמרו מזמור ושמחו שמח' גדולה וקבלו נחמה כי אש ח"ו לא היה הקב"ה משליך חמתו על העצים ועל האבנים לא היתה תקומה לשונאי ישראל וכמק"ל כלה את חמתו ויטה אש צציון, ונמצא כי לעת מנחת ערב שהציתו אש צהיכל אז אמרו ישראל מזמור וקבלו נחמה על צרתם א"כ המנהג הנז' הוא טוב ונכון, ונלע"ד שצמעתו ג"כ ממזול"ל טעם אחר והוא כי אז צמנחת ט"ב נולד המשיח הנקרא מנחם כנז' צמדקש איכה רצחי:

ולקובצו בעשירי וכו'. ויש לדקדק, דהא טעמא דהוה צעי לקובצו בעשירי משום דרובו של היכל צו נשרף, דצעי צערצ הציתו צו האור והי' שורף עד עשירי צתאי היום [צתענית כ"ט ע"א], וא"כ מ"ט לא קבעוהו צצמנת בעשירי, וצמאי פליגי, וי"ל דצצכורות כי ע"א אמר ר' אושעי' צקשו לנגוז כל כסף וזהב צצבעולם מפני כספה וזהב צ של ירושלים, עד שצאלו לה מקרא מפורש ובאו צה פריצים וחללוהו וכיון שבאו צה פריצים חללוהו, ופירש הרמב"ן צמלחמות הי' צע"ז נ"ב ע"ב דגוי קונה צצציה דצר תורה, דכתוב [צמדבר כ"א א'] וישצ ממנו צצני, וגז"ה כיון שקנאו הגוי יולא לחולין, והשתא לכאורה כיון שהציתו האור צהיכל צעי לעת ערב צבר יולא לחולין, ואין להצאל אלא על תחלת השריפה, וא"ש. אך שם צע"ז נ"ב ע"ב משמע קלת דרבי לית ליה הך דרשא דובאו צה פריצים, ע"ש גבי כלים שצמשו צבית חוניו, ע"ש, נהי דיש לדחות, מ"מ לפי ההוה צמניא של הך דרבי צקש לעקור מצי כלל יש לומר כן, ודו"ק קצה).